

Ifj. Nemes Tompa István

(1864 - 1919)

Nemes Tompa István, a Széchenyiek számadó juhásza és fafaragó 1864. augusztus 23-án született Homokon (ma: Fertőhomok). 1888-ban alkotta meg azt a 45 x 105 cm nagyságú dombormű faragást, amelyet 1911-ben kegytárgyként adományozott a Mariazelli Bazilika Kincstárának.

Ifj. Nemes Tompa István nagycsaládos juhász-dinasztia gyermekeként született, gyermekkorában a család Kiscenkre költözött. Édesapja, Széchenyi István, majd Béla gróf számadó juhásza volt. Tőle egy remekbe szabott magyar címer van az utódok birtokában. Az ifjú Tompa István kezdetben az apja mellett juhászkodott, a számadói tisztséget is tőle örökölte, a nemesi ranggal együtt. Első feleségét Kántor Teréziát, fiatalon - 27 évesen - vesztette el, két éves Ilona gyermekük anya nélkül maradt. 1898-ban feleségül vette Prajner Erzsébetet és Szergényben telepedtek le, ahol később kocsmárosként tevékenykedett. Házasságukból négy utód született, akik sajnos még gyermekkorukban elhunytak. 1905-ben visszaköltöztek Nagycenkre, ahol a vendéglátást folytatták. A faragást nem hagyta abba, élete alkonyán fiatalokat tanított a mesterségre. 1918-ban megbetegedett és a következő évben elhunyt.

A fafaragás területén tehetségesebb volt apjánál. Készített képkeretet, pásztorbotot, (Néprajzi Múzeum tulajdona) egy darab fából láncszemetet, botfejet, pipaszárat, olyan titkos falakatot diófából, amelyet hozzáértők sem tudtak kinyitni, a szaruból készült kulccsal. Erről az alkotásról írt „Rejtélyes lakat” címmel a Soproni Napló is írt 1900. január 21-én:

„Tompa István a párizsi világkiállításra szánta a lakatját; adnak-e ott helyet neki, nem tudjuk, pedig az ügyes kis készítmény, népünk ügyességének és találékonyságának bizonyítója, helyet érdemelne ott is.”

Ifj.Tompa István kapcsolata a híres ausztriai búcsújáró hellyel már ifjúkorában kezdődött. Többször részt vett társas zarándoklaton, 1894. március 11-én édesapja halálakor 14 aranyforintot adományozott a Mariazelli Boldogságos Szűz Máriának.

„Adjon a jó Isten neki örök nyugodalmat, boldog feltámadást, velünk együtt. Ámen.”- írta a Mennyei Korona c. Galánthai Esterás Pál által szerkesztett, Nagyszombat városban 1696-ban kiadott, az ősi Tompa család tulajdonát képező imádságos könyvbe. Legszebb alkotását 1911. október 13-án vitte el Mariazellbe, ahol később Farkas Ildikó a Bazilika alkalmazottja leltárba vette és a következő szöveggel látta el:

”Fotó, üvegezett, vésett, faragott díszkeret dombormű, 105 x 45 cm
Nemes Tompa István adománya Czenk Sopron megyéből 1888-ban.
Mariazell, Basilika ltsz: VB-D – 25”

Felirata:

„Nemes Tompa István 25 éves koromban csináltam Czenk Sopron megyében 1888-ban.”

A fénykép, mint votivadomány (fogadalmi kép) megjelenése szintén háttérbe szorította a festmények készítését. A kísérő szöveggel ellátott portréfotók személyes vonása egyértelmű.

A votivkép egyedi, kerete, komplex szimbólumokban gazdag. Erről a votivadományról 1979-ben készült egy fekete-fehér felvétel, ami még jobb állapotban mutatja be a képkeretet.

Nemes Tompa István fényképét eredetileg két kis faragott oszloppal díszített kapu keretezte. Ebből mára csak az oszlopok maradtak meg. A jobboldalin szőlőág, a bal oldalin tölgyfaág tekeredik felfelé. Alul két stilizált női alak virágokkal teli kelyhet tart. A két oszlopot fent eredetileg virágok fonták egybe középen egy oroszlánfej díszítéssel. A kapu felett két angyal látható. A jobb oldali angyal lefelé, a régi felvételen még látható, hogy az oroszlánfejre, ill. Nemes Tompa István képére utal, a bal oldali angyal felfelé mutat.

A keret alsó részét a vésett írott szöveg körül burjánzó, levelek és virágban dús növényzet díszíti. A szövegrész felett egy kos fej látható, két siklóval a nyaka körül. A siklók szájából kis tölgyfaág (két levéllel, egy makkal) nő ki. A kos fej két oldalán egy-egy nagyobb, fantáziadús lilium szökell rügyező hajtásokkal felfelé. A rügyek között kétoldalt áttörő, gyümölcsöt markoló karmok, a keret felső részében a címert körülvevő kétfejű sas lábaira utalnak. Egy 1979-es fényképen látható, hogy a bal oldali karmokkal szorított gyümölcsbe egy, kulcsfejszerű rész van erősítve, melyről egy faragott láncszemen egy makk lóg lefelé. A keret felső harmadában kétoldalt egy-egy siklóval körülvevett bárányfej található. A keret felső dísze a magyar címer koronával, kétoldalt sas fejekkel. A címer körül tölgyfaágak törnek a magasba. A korona felett rózsahajtás egy szoknyás női alakot takar, melynek felső végtagjai erősen gesztikulálóan hatnak.

Az 1979-es fényképen a felső női alak bal könyökéről láncon egy kulcsszerű medál lóg le. Ez sajnos mai állapotában már nincsen meg.

Nemes Tompa István műve a saját fényképével ellátott furfangos, kulcsos, fából készült lakat már nem ismerhető fel. Id. Nemes Tompa István és fia a Széchenyiek számadó juhászai voltak, ezért is látható a két bárányleg és kos fej a kereten. 2006-ban a képet Nemes Tompa család egyik leszármazottja Stefan Tölgyes bécsi lakos kereste fel, aki unokájának mutatta meg a votívadományt.

2012-ben az egyetlen élő unoka, Molnár László bp.-i lakos a leszármazottak segítségével, összefogásával, a sok helyen sérült, szűz ette remekművet felújította. Balázs Gyula, Néprajzi Múzeum restaurátora a munka során megtalálta Nemes Tompa István kézzel írt fohászát a Mariazelli Boldogságos Szűz Máriához.

Köszönjük Sabjanics József olvasónknak, hogy kutatásait megosztotta velünk.

A felújított 125 éves remekmű

